

В.І.Марчик

Україна,

*Криворізький державний педагогічний
університет*

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЗА СОЦІАЛЬНОЮ СТРУКТУРОЮ В СФЕРІ МАТЕРІАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Культура формує людину і водночас є формою її самовияву: з одної сторони, фізична культура, як частина загальної, - є процесом оволодіння духовними і матеріальними цінностями в цілях оздоровлення і розвитку фізичних здібностей, з іншої - самовдосконалення на підставі використання засвоєних культурних досягнень. Любий вид діяльності з свідомо сформованою ціллю, можна розглядати як спрямований шлях на задоволення біологічних, соціальних та ідеальних (духовних) потреб людини. Утруднення задоволення потреб в одному виді діяльності веде до пошуку інших видів діяльності, що виявляються найбільш сприятливими.

Отже, на скільки умови і якість життя визначають пріоритетне положення фізичної культури в житті людини на сучасному етапі розвитку суспільства – є питанням сьогодення. Фізична культура і спорт (спеціально організована рухова активність) як діяльність, що не зв'язана прямо з добуванням матеріальних благ, визначила об'єкт дослідження; виявлення відмінностей за соціальною структурою в цінностях і нормах, засвоєних зразках поведінки працівників в сфері матеріального виробництва – її мету.

Дослідження було організовано на промислових підприємствах і підприємствах матеріального виробництва міста Кривого Рогу з використанням методу роздавального анкетування. В обробку первинної соціологічної інформації було включено дані 114 анкет, із них: 37 анкет ВАТ „Криворізький завод „Універсал”, 37 анкет ОАО „Миттал Стіл Кривой Рог» та 40 анкет ТОВ Криворізької швейної фабрики „Старт”.

Респондентам було запропоноване дев'ять тверджень з двома варіантами відповідей: „Так” чи „Ні”.

1. Фізична культура і спорт – є невід’ємною складовою культури суспільства та кожної людини.
2. Підростаюче покоління повинно обов’язково займатися фізичною культурою і спортом в державних, громадських організаціях (або самостійно).
3. Соматичне (фізичне) здоров’я певною мірою впливає на формування психологічного стану (емоції, сприйняття, почуття).
4. Відсутність хвороб сприяє формуванню життєрадісних почуттів, високої працездатності, відчуття енергії до дії, отриманню радості, задоволення тощо.
5. Використання засобів фізичної культури і спорту – є один із ефективних шляхів фізичного вдосконалення, покращення здоров’я, позитивного світосприйняття, підвищення працездатності.
6. Я регулярно займаюся в спортивній (оздоровчій, фізкультурній) групі в державних, громадських, приватних установах.
7. Я займаюсь фізичними вправами самостійно (варіанти відповідей: один раз на день, один раз на тиждень, епізодично, ніколи).
8. Я досягаю цілей і вирішую свої життєві задачі (проблеми) без використання засобів фізичної культури.
9. Вважаю, що для досягнення успіху в житті необхідно використовувати засоби фізичної культури і спорту.

Відомо, що чоловіки і жінки по-різному сприймають та інтерпретують довколишній світ, вони мають неоднакові можливості для досягнення успіху в житті. Отже стать є ознакою, що соціально диференціює людей. Не збігаються інтереси та домагання індивідів різного віку, а це дає підстави для висновку, що й у віці „закодована” соціальна інформація. Статусно-рольова функція людини обумовлює його визначені соціальні властивості, очікування та зобов’язання (Соціологія: навч. посіб. /За ред.. С.О. Макеєва. – К.: „Знання”, 2005. – 455 с.).

Отриманий первинний матеріал сформували у вибірки за наступними соціальними ознаками.

1. Стать: чоловіки (n 54) , жінки (n 60).
2. Вік: 18-29 років (n 44), 30-44 років (n 40), 45-59 років (n 23), 60 років і більше (n 7).
3. Статусно-рольова функція: робітники (n 81), інженерно-технічний контингент (n 33).

Значно невелика кількість задіяних у дослідженні респондентів, а також наявність двох вибірок при $n < 30$ не дають можливість забезпечити репрезентаційність вибіркової сукупності та імовірність результату, тому отримані дані подаються як освітлення тенденцій, що склалися на сьогодні.

При обробці даних в твердженні „Я займаюсь фізичними вправами самостійно: один раз день, один раз на тиждень, епізодично, ніколи” відбиралися і склалися разом позитивні відповіді „один раз день” і „один раз на тиждень”, в інших - аналізувалися відповіді „Так”.

Як показують дані рис.1 підтримали перші п'ять тверджень в середньому 90 відсотків респондентів, з перевагою в перших чотирьох представницями жіночої статі. Думку, що відсутність хвороб сприяє формуванню життєрадісних почуттів, підтримали всі жінки, які брали участь у дослідженні. Судження, що використання засобів фізичної культури і спорту – є один із ефективних шляхів фізичного вдосконалення та покращення здоров'я підтримало більше чоловіків (94%), ніж жінок (88%).

Регулярно займаються в спортивних (фізкультурних) секціях 11% респондентів чоловічої статі та 7% - жіночої. Самостійно фізичними вправами займаються 52% чоловіків і 26% жінок, тобто кожний другий чоловік і кожна четверта жінка з загального числа анкетованих. Це пояснюється наступним переконанням, адже, 3/4 респондентів жіночої статі досягають цілей і вирішують життєві задачі без використання засобів фізичної культури, в той час, як таких респондентів чоловічої статі визначено 63%. Суттєві розбіжності встановлено при позитивній оцінці твердження „...для досягнення успіху в житті необхідно

використовувати засоби фізичної культури”: 68% респондентів чоловічої статі і 35% - жіночої статі.

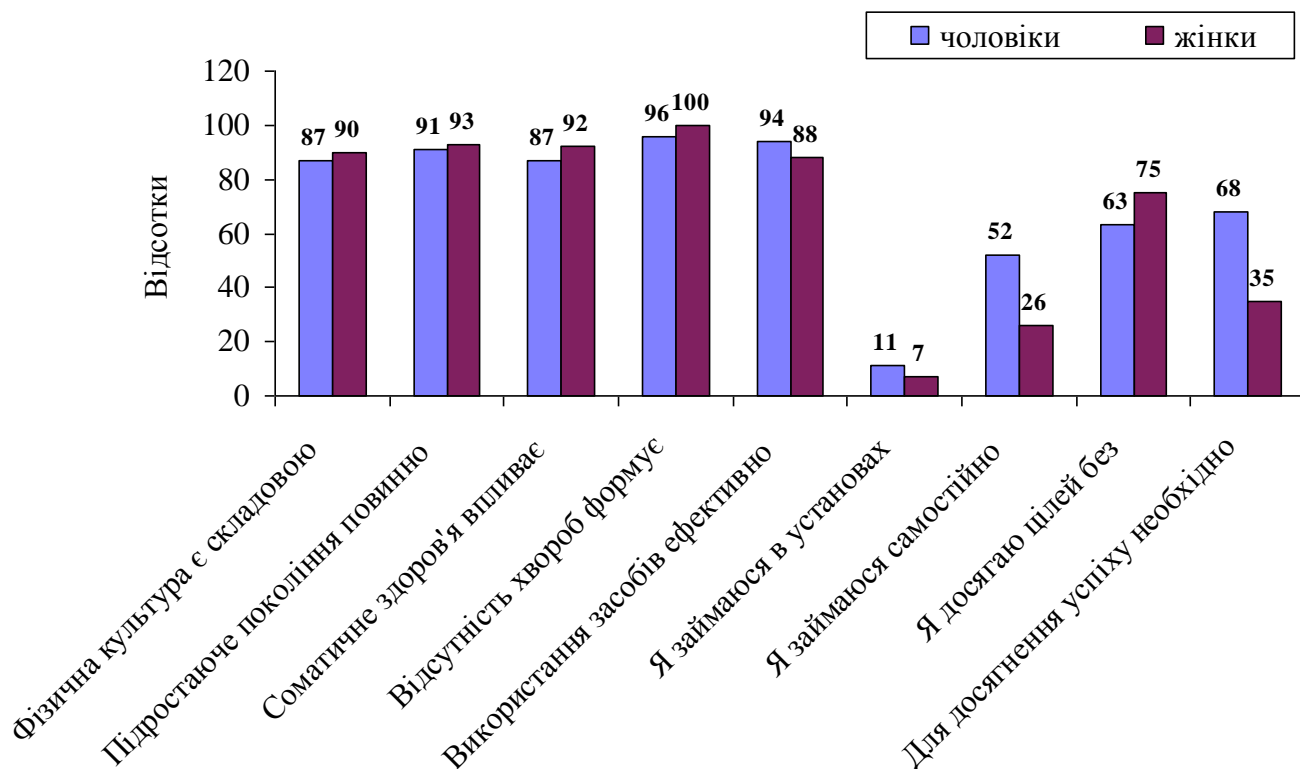

Рис. 1 Фізична культура в цінностях, нормах і зразках поведінки за статевою ознакою

Порівняння результатів анкетування за розподілом на вікові групи виявило, що майже всі респонденти підтримали перші п'ять тверджень (від 86% до 100%), але просліджується одна закономірна тенденція (рис.2). Після вікового періоду 18-29 років відмічається зниження позитивних оцінок у віковому періоді 30-44 років з подальшим наростанням їх у вікових періодах 45-59 років і 60 років і більше. Виявлено, що респонденти пенсійного віку стовідсотково підтримали перші п'ять тверджень.

В перше десятиріччя трудового стажу майже кожний шостий респондент (14%) займається регулярно в спортивних, оздоровчих і фізкультурних групах, після 30 років їх кількість знижується у три рази, але після 45 років чисельність

тих, хто регулярно займається в секціях, трохи зростає. Можна відмітити, що серед категорії любителів регулярних занять в установах відсутні респонденти пенсійного віку.

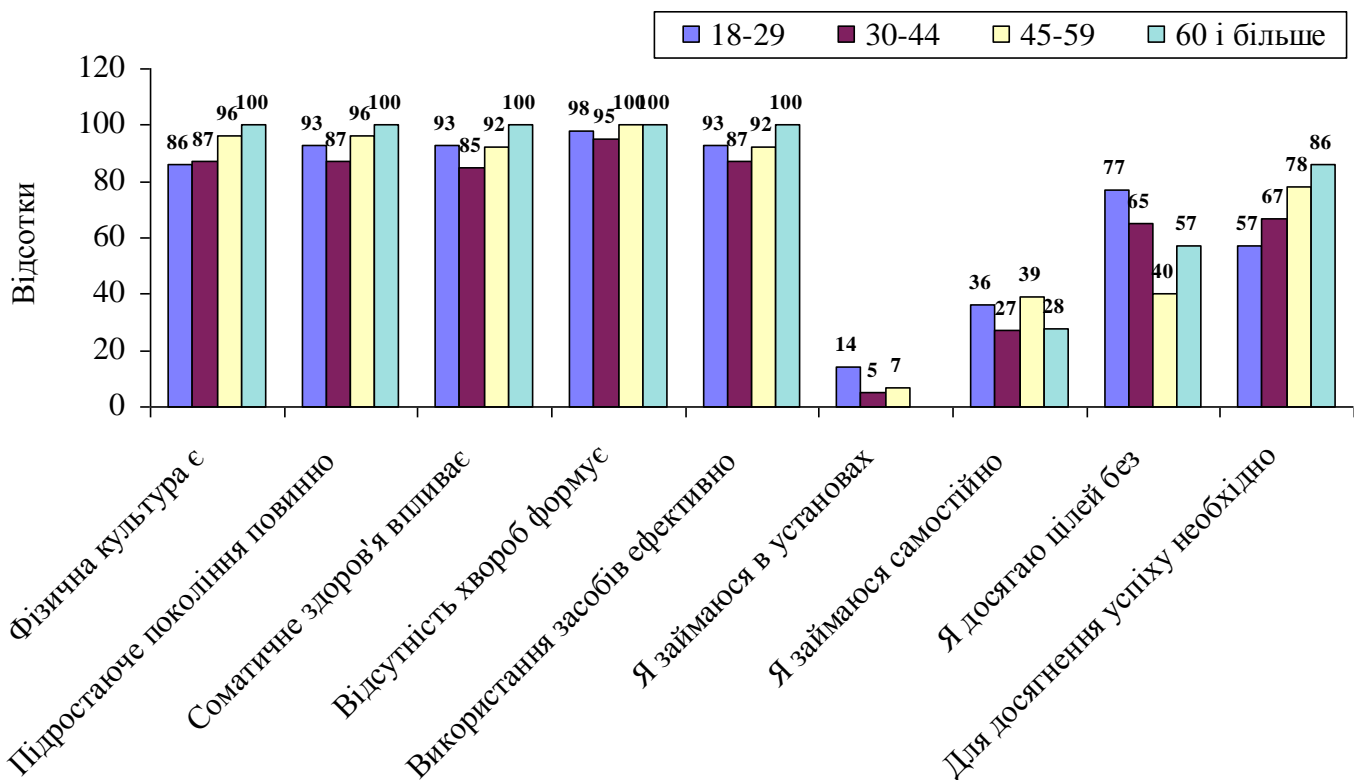

Рис. 2 Фізична культура в цінностях, нормах і зразках поведінки за віковою ознакою

На твердження „Я займаюся фізичними вправами самостійно (один раз на день, один раз на тиждень)” позитивно підтримали 36 % респондентів від 18 до 29 років. В наступному віковому періоді відмічається зниження позитивних відповідей до 27%, а після 45 років – зростання до 39%. Помітна фізкультурна активність у респондентів від 60 років і старше, майже кожний третій (28%) використовує засоби фізичної культури самостійно.

Якщо в молодому віці 79% респондентів вирішують свої життєві завдання без використання засобів фізичної культури і спорту, після 30 років - 65%, то у

віковому періоді 45-59 років таких респондентів встановлено ще менше - 40%. Але в пенсійному віці респондентів, що позитивно підтримали дане твердження зростає до 57%.

Тезу, що для досягнення успіху в житті необхідно використовувати засоби фізичної культури і спорту позитивно, підтверджують респонденти по наростаючий за віковими групами: 57% (18-29), 67% (30-44), 78% (45-59), 86% (60 і більше).

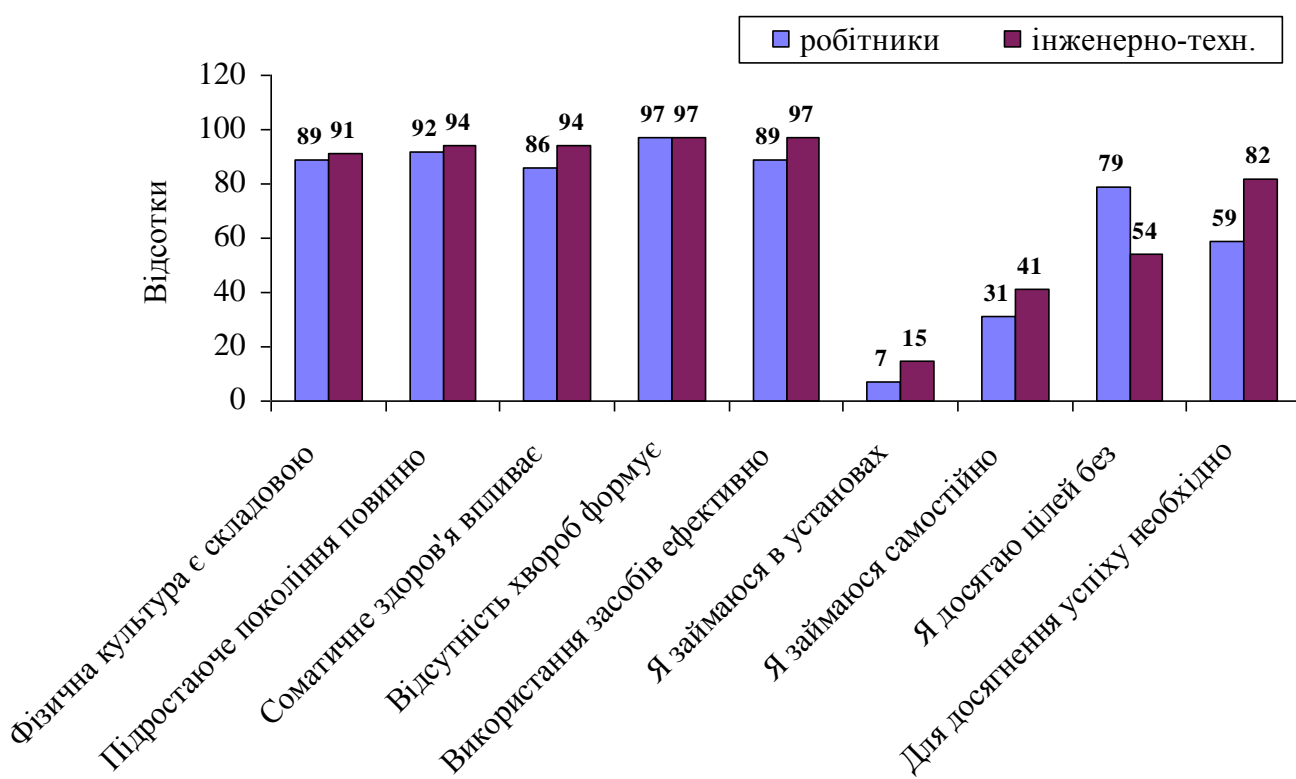

Рис. 3 Фізична культура в цінностях, нормах і зразках поведінки за статусно-рольової функцією

Аналіз матеріалу, сформований у вибірці за ознакою статусно-рольової функції, показав, що позитивні твердження відмічаються в обох вибірках від 86% до 97%, з перевагою інженерно-технічного контингенту від одного до восьми відсотків (рис.3). Відмічено відмінності у відвідуванні спортивних секцій:

робітники - 7%, інженерно-технічні працівники - 15% та в заняттях фізичними вправами самостійно: робітники - 31%, інженерно-технічні працівники - 41%.

Аналіз результатів анкетування показав, що з твердженням „Я досягаю цілей без використання засобів фізичної культури і спорту” згодні 79% респондентів робітничої професії і 54% респондентів, що склали групу інженерно-технічних працівників. Погляд, що для досягнення успіху в житті необхідно використовувати засоби фізичної культури підтримали 59% робітників і 82% інженерно-технічних працівників.

Таким чином, визначено високий ступінь твердження і прийняття основних цінностей і норм, які вважаються на цей момент часу культурними досягненнями в сфері фізичної культури і спорту, а також відносно низьку активність їх використання в діяльності не залежно від статті, віку і соціальної статусно-рольової функції.

У жінок відмічено більш чуттєве розуміння теоретичної значимості фізичної культури як суспільної категорії та в два рази нижче, ніж у чоловіків, як категорії особистої культури.

Установлена тенденція зниження інтересу до фізичної культури і спорту у віковій категорії з 30 до 44 років, а потім з 45 до 59 років його зростання. Означено, що працівники пенсійного віку мають високий рівень поняття сприятливості фізичної культури як в суспільній сфері, так і колі особистого життя та невисокий потенціал у власній фізкультурній активності.

Розкрито, що освітній рівень, який є вищим у працівників інженерно-технічного контингенту, ніж у робітників, впливає на формування цінностей, що проявляється, насамперед, у більш високій активності використання засобів фізичної культури і спорту.

Виявлені відмінності за соціальною структурою у працівників матеріального виробництва в цінностях і нормах, засвоєних зразках поведінки в сфері фізичної культури і спорту не суперечать фундаментальним знанням з теорії фізичного виховання, анатомії, фізіології та психології.